

<https://doi.org/10.36719/2789-6919/43/21-25>

Xankişi Məmmədov

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
texnika üzrə fəlsəfə doktoru
<https://orcid.org/0009-0006-6978-3084>
kankishimamedov_53@mail.ru

Əsbət Teymurova

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
<https://orcid.org/0009-0002-4094-5108>
esmet.abdullayeva@mail.ru

Mətbəxlə bağlı bəzi frazeoloji ifadələrin harmoniyası

Xülasə

Bu araşdırmada açarı dəqiq məlum olmayan bəzi frazeoloji ifadələrin doğru və yanlış, məlum və ya qeyri məlum variantları araşdırılır. Belə ifadələrdən biri “Əvvəl təam, sonra kəlam” məsəlidir. Yazıda bir çox anlayışların, o cümlədən “kəlam”, “alim”, “tərif”, “nöqtə” və başqa anlayışların tərifləri verilməklə, onların görünməyən üzlərindən də söhbət açılır. Araşdırılan ifadələrdən biri də “Ağın adı var, qaranın dadı” məsəlidir. Qeyd edilir ki, deyimdəki “ağ” leksemi rəngi yox, düyünü ifadə edir. Çünki, rəngi ağ olduğuna görə düyüyə bəzən “ağ” deyirlər. “Qara” isə ətdən, kişmişdən, şabalıddan, ərəkədən və digər ərzaqlardan düşəldilən və plovun üstünə qoyulan yeməkdir. Düyü sözünün etimologiyası ilə qeydlər də maraq kəsb edir. *Belə ki*, “düyü” sözünün “oruza” latın sözündən əmələ gəldiyi və bu sözün “oruza”, “əruzza”, “ərrüz” sözləri ilə qohum sözlər olduğu və düyünün çəki vahidinin “əruzza” olduğu qeyd edilir. Tədqiqatda həmçinin “Məsləhətli aş dadlı olar”, “Aşbaz çox olanda xörək ya şit olar, ya şor”, Xəmirəsi – bəylər aşı və bir çox atalar sözlərinin və el deyimlərinin asanca gözü görünməyən fəlsəfəsinə diqqət ayrılımış, milli-mənəvi köklərimizi, adət-ənənələrimizi, mədəniyyətimizi, milli psixologiyamızı və mentalitetimizi əks etdirən və işləkliyi kifayət qədər yüksək olan bir çox el deyimlərinin müasir düşüncə prizmasından nə qədər maraq kəsb etdiyi göstərilmişdir.

Açar sözlər: frazeoloji ifadələr, mətbəx, tərif, təam, kəlam, ağ, qara

Khankishi Mammadov

Azerbaijan State Pedagogical University
PhD in technology
<https://orcid.org/0009-0006-6978-3084>
kankishimamedov_53@mail.ru

Asbat Teymurova

Azerbaijan State Pedagogical University
<https://orcid.org/0009-0002-4094-5108>
esmet.abdullayeva@mail.ru

Harmony of Some Phraseological Expressions Related to Cuisine

Abstract

This study examines the correct and incorrect, known and unknown variants of some phraseological expressions, the tone of which is not exactly known. One such expression is the proverb “First food, then speech”. The article defines many words, including the word “kalam”, the science of “kalam”, “scientist”, “definition”, “point” and other concepts, and examines their unseen sides. One of the studied expressions is the proverb “White has a name, black has a taste”. It is noted that the lexeme “white” in the idiom denotes rice, not color. Because rice is sometimes called “white” because of its white color.

“Kara” is a dish made of meat, raisins, chestnuts, apricots and other ingredients and served over pilaf. Notes on the etymology of the word “rice” are also interesting. For example, it is noted that the word “rice” came from the Latin word “oruza” and that the word is related to the words “oruza”, “eruzza” and “erruz” and that the unit of weight of rice is “eruzza”. The study also focused on the philosophy of “Food with advice is delicious”, “When cooks are many, food is either dry or salty”, “Hamirashi - beylar ashi” and many other proverbs and folk sayings that are not easily seen with the naked eye and showed how interesting from the prism of modern thinking many folk sayings are, reflecting our national-spiritual roots, customs, culture, national psychology and mentality and having quite high functionality.

Keywords: *phraseological expressions, kitchen, definition, food, word, white, black*

Giriş

Yunan sözü olan harmoniya əksər mənbələrdə musiqi termini kimi qeyd edilsə də, məişətdə də mötəzəkdir. Amma məsələyə məntiqi cəhətcə yanaşsaq, bu fikrin bir qədər yanlış olduğunu görə bilərik. Bunun üçün məişət məfhumunun (“məişət” də, “məfhum” da hər ikisi ərəb sözüdür) tərifinə diqqət etmək kifayət edər. Məişət – insanın və cəmiyyətin inkişafının müasir səviyyəsi, insanın yaratdığı və nəsil-dən-nəsilə ötürdüyü maddi və mənəvi dəyərlər, başqa sözlə, ümumi yaşayış tərzidir. Musiqi də maddi və mənəvi dəyərlər qrupuna aid olduğu üçün, onda belə nəticə çıxartmaq olar ki, “harmoniya” əslində məişət terminidir. Hər halda “məişət” sözünün fəlsəfəsi bu fikri söyləməyə və belə nəticə çıxartmağa imkan verir. Riyazi dildə bunu belə demək olar: Harmoniya məişətin alt çoxluğuna daxildir. Qeyd edək ki, incəsənətin gündəlik şəxsi və ictimai həyata həsr olunmuş “məişət” janrı da var. Ümumiyyətlə, dünyanın yaranışı harmoniyadan başladığı kimi, frazeoloji ifadələr də harmoniya üzərində yaranıb. Deməli frazeoloji ifadələr varsa, orada harmoniya var. Bu yazıda bir çox el məsələlərinin bir-biri ilə vəhdəti və bağlılığı, yəni harmoniyası tədqiqata cəlb edilmiş, mətbəxlə bağlı bir çox ifadələrin yanlış və doğru variantları araşdırılmışdır.

Tədqiqat

Qeyd edək ki, dünya dillərində frazeoloji vahidləri tədqiq edən müəlliflər müxtəlif cür düşüncələr və biz bunu təbii qəbul edirik. Məsələn, ingilis dili tədqiqatçısı N.Amosova atalar sözlərini “predikativ quruluşlu frazeoloji vahidlər”, A.Kunin “predikativ frazeologizmlər” kimi adlandırırlar (Mustafayev, Məmmədov, 2008). V.Vinoqradov və onun ardıcılıarı atalar sözləri və məsələlərini frazeoloji birləşmələrlə birlikdə tədqiq etməyi lazım bilirlər. Azərbaycan dilində də bu sahədə müxtəlif cür yanaşmalar mövcuddur. Bütün deyilənlərdən belə nəticə hasil olur ki, “frazeologiya” anlayışı haqqında dəqiq fikir söyləmək çətin olsa da, bir şey dəqiqdir ki, “frazeologiya” deyəndə, buraya yalnız mənası komponentlərinin mənasından asılı olmayan parçalanmaz leksik birləşmələr deyil, digər sabit birləşmələr, məsələn, atalar sözləri, hətta aforizmlər də daxildir.

Əvvəlcə məişətdə tez-tez rast gəldiyimiz “Əvvəl təam, sonra kəlam” məsələsinə nəzər yetirək. Bu başdan qeyd edək ki, bütün atalar sözləri kitablarında və Oğuznamədə rast gəlinən bu deyim el məsələsinin doğru variantıdır, yəni orijinalıdır. Bu kəlamın “Əvvəl gödəniyyət, sonra mədəniyyət” variantı isə el arasında işlənən yanlış variantdır. Bu deyimi hamı bildiyindən və ümumiyyətlə, bizim xalqa yaraşmayan bir ifadə olduğuna görə, ona vaxt ayırmağa ehtiyac duymadıq. Qeyd edək ki, adı çəkilən atalar sözündəki “təam və ya taam” sözü ərəb sözü olub, mənası “xörək, yemək, bişmiş” deməkdir. Məsələn, deyirik ki, “gedək təam edək”, yəni “gedək yemək yeyək”. Deyimdəki “kəlam” sözü də ərəb sözüdür, mənası “söz”, “kəlmə”, “ifadə”, “nitq”, “danışqı” deməkdir. Kəlam haqqında atalar sözümüz də var: “Kamil insan kəlamından bəlli olar”. “Kəlam” elminin olmağı da elmə məlumdur. Doğrudur, bəzən Kəlam elmini Fəlsəfə ilə qarışdırırlar da var. Amma bunlar müəyyən məqamlarda bir-birinə oxşasalar da, bir-birindən xeyli fərqlənirlər. Bu fərqi görənlərə isə alim deyilir. Deməli, iki tamamilə eyni və ya iki tamamilə oxşar şeylər arasında olan fərqi görən adamlara alim deyilir. Əslində bu tərifə X.Məmmədovun əlavə etdiyi digər fikirləri də nəzərə alsaq, alimin tərifini belə vermək olar: İki tamamilə eyni şey arasında olan fərqi və ya iki tamamilə müxtəlif şeylər arasında olan oxşarlığı görən adamlara alim deyilir (X.M.). Bu barədə X.Məmmədovun yaxın zamanlarda işıq üzü görəcək “Fəlsəfənin fəlsəfəsi” kitabında tanış olmaq olar. Bu yerdə istərdik ki, “tərif”in də tərifin deyək ki, bəlkə bilməyənlər üçün maraqlı olar. Axı hər şeyin tərfi var. Tərfin

tərif: “Hər hansı bir adın və ya ifadənin mənasını izah edən təkliflərə tərif deyilir”. Yəqin ki, riyaziyyat fənnindən gələcəkdə dərslik və ya dərs vəsaiti yazan müəlliflər bunu nəzərə alırlar. Mətləbdən uzaqlaşmamaq üçün fikirlərimizə balaca bir nöqtə qoyub, bilavasitə mövzu ilə söhbətimizə körpü (qədim zamanlarda körpü tikənlərə mühəndis deyirdilər. Mühəndis sözü ilk dəfə XVI əsrdə Hollandiyada meydana gəlib) salmaq istəyirik. Ona görə “balaca” ifadəsini işlədirik ki, nöqtənin də balacası və yekəsi olur. Amma çox adam bilmir ki, əslində “nöqtə” özü ölçü vahididir, özü də uzunluq ölçü vahidi. Yeri gəlmişkən, ölçü vahidləri ilə bağlı X.Məmmədov və S.Musayevanın məqalələrində də bu barədə maraqlı məqamlarla tanış olmaq olar (Məmmədov, Musayeva, 2024, s.26-29), (Məmmədov, Musayeva, 2024, s.23-27). Bəs bir “nöqtə” nəyə bərabərdir? Bu barədə növbəti yazılarımızda. Araşdırdığımız növbəti el deyiminə diqqət edək: “Ağın adı var, qaranın dadı”. Onu da qeyd edək ki, “ana rəng” və ya “Tanrı rəngi” (ona görə belə adlanır ki, digər rənglərdən ağ rəng almaq mümkün olmadığı halda, ağ rəngdən istənilən rəngi almaq, yaratmaq mümkündür. Axı yaratmaq yalnız Allaha məxsusdur.) kimi tanıdığımız “ağ” rəngdən bəzilərinin, məsələn, pessimistlərin yəni pis düşünən adamların, başqa sözlə bədbin adamların və skeptiklərin, yəni *hər şeyə inamsız və ümitsiz yanaşan* və hər şeydən şübhələnən adamların xoşu gəlmir. “Ağ” sözünün bir mənası da “böyük” deməkdir. Ana kitabımız olan “Kitabi-Dədə Qorqud”da da “ağ” sözünə çox rast gəlinir. Məsələn, dastandakı “Ağ meydan” ifadəsi “böyük meydan” mənasında işlənir. Bununla belə, “ağ” rəngin mənfi çalarları da istisna deyil. Dilimizdə işləkliyi kifayət qədər yüksək olan “ağ yalan”, “ağ böhtan”, “ağ şər” ifadələrində “ağ” yalanın, böhtanın, şərin şişirtmə dərəcəsini göstərməklə mənfi əlamət bildirir. Qurani-Kərimin Hud surəsinin 6-cı ayəsində göstərilir ki, yalanı ancaq Allahın ayələrinə inanmayanlar uydururlar, onlar əsl yalançılardır. “Üzün ağ olsun, yaxşı üzümü ağ elədin” deyimindəki “ağ” da əslində mənfi anlamda işlənir (Məmmədov, 2022, s.252).

“Ağın adı var, qaranın dadı” deyimindən doğrudan da ilk halda belə anlaşılar ki, guya ağ rəngin elə adı var, qara rəng ağdan yaxşıdır. Amma məsələ bizim çoxlarımızın düşündüyü kimi deyil. Məsələ burasındadır ki, deyimdəki “ağ” leksemi rəngi yox, düyünü ifadə edir. Düyünün rəngi ağ olduğuna görə bəzən ona “ağ” deyirlər. Amma başqa rənglərdə də, məsələn, qırmızı, qara, qəhvəyi və başqa rəngdə də düyü növləri var ki, onlar ağ düyü ilə müqayisədə bütün yeməklərin hazırlanmasında istifadə olunmur. Bir faktı da qeyd edək ki, qardaş Türkiyədə “Ağın” adlı rayon da var. Qovrulmuş noxudları ilə məşhur olan Ağın Elazığ vilayətinin 11 rayonundan ən kiçiyi olmaqla vilayətin şimal-qərbində yerləşir və şəhər mərkəzindən 77 km məsafədədir. Beləliklə, aydın olur ki, “ağ” sözü bu deyimdə çoxumuzun düşündüyü kimi rəng mənasında yox, “düyü” mənasında işlənib. Bəs “qara” nədir? Elə çox adamı çaşdıran da “qara” sözüdür. Məsələ burasındadır ki, “qara” – ətdən, kişmişdən, şabalıddan, ərildən və digər ərzaqlardan düzəldilən və plovun üstünə qoyulan yeməkdir. Yəni düyünü qarasız yesək, çox dadlı olmayacaq. Amma “qara” ilə yeyiləndə başqa aləm olur. “Qara” sanki üzünün qaşına oxşayır. Ona görə deyirlər ki, “Ağın adı var, qaranın dadı”, yəni düyüyə, daha doğrusu düyüdən hazırlanan plovda dad verən onun üstündəki “qara”dır. Düyü sözünün yaranma etimologiyası ilə bağlı fikirlərə gəldikdə isə birmənalı olaraq qeyd etmək olar ki, “düyü” *sözü “oruza”* latın sözündən əmələ gəlib. Düyüyə ərəblər də *“ərrüz”* deyiblər. Lakin əvvəllər düyünün adı “tuturqan” olub. Güman ki, bu da onunla bağlıdır ki, düyünü qaynadanda, bişirəndə bir birinə yapışır, sanki biribirinin əlindən möhkəm tuturlar ki, ayrılmasınlar. Düyünün çəki vahidi qədim zamanlarda “əruzza” olub. Həqiqətən də “əruzza”nın “oruza” sözündən yarandığı göz qabağındadır. Yeri gəlmişkən, arruza – çəki vahidindən orta əsrlər dövrünün ən böyük müdrik təbiblərindən olan İbn Sina da dərman hazırlayan zaman istifadə etmişdir. O, bir düyünün çəkisini 0,017 qram hesab etmişdir (Əmiraslanov, 2013, s.243). Diqqət etsək, “oruza”, “əruzza”, “ərrüz” sözlərinin bizim yaxşı bildiyimiz əruz vəzni ilə uyğunluğunu da görürük. Dilimizdə işlətdiyimiz “ruzi”, yəni “bərəkət” sözü də çox güman ki, buradan qaynaqlanır. Fikrimizcə, bir çox Avropa və slavyan xalqlarının dillərində işlənən “ris”, “rays”, “riz” sözləri də elə “oruza”, “əruzza”, “ərrüz” sözlərindən götürülüb. Plovun bir çox türkcələrdəki formaları haqqında professor Mahirə Hüseynova yazır ki, “plov” sözü Türkiyə və özbək türkcəsində “pılav”, başqırd türkcəsində “bilav”, qazax türkcəsində “palav”, qırğız türkcəsində “pilö”, tatar türkcəsində “pilau”, türkmən türkcəsində “piliv”, uyğur türkcəsində “polo” şəklində olur (Hüseynova, 2018, s.136). Onu da qeyd edək ki, ölkəmizdə 200-dən çox plov növü var (təkcə Qarabağda plovun 130, Qubada isə 30-dan çox növü qeydə alınmışdır): şeştərəngi plov, şaşəndaz

plov, qır-qır plov, ərİştə plov, nar plov, şirin plov, meyvə plov, fisincan plov, dolma plov, döşəmə plov, şah plov, mərci plov, lobyə plov, paxla plov, zəfəran plov, axtaplov, gilənar plov və s. Əgər digər ölkələrin plov növlərini də bu siyahıya əlavə etsək, plovun sayını heç yüz aşbaz hesablaya bilməz. Amma düydən çoxsaylı və ən mükəmməl plovlar əlbəttə ki, Azərbaycandır (Əmiraslanov, 2013, s.241). Plovun tərkibi ilə bağlı isə deyə bilərik ki, plov adətən 2 komponentdən ibarətdir: taxıl və ət. Taxıl deyəndə ən çox düyü nəzərdə tutulur, amma bulqur, noxud, qarğıdalıdan da plov bişirilir.

Tarixi çox-çox qədimlə səsləşən “aş” leksemi ilə bağlı bir el deyiminə diqqət edək: “Məsləhətli aş dadlı olar” (Atalar sözləri, 2013, s.135). Bəri başdan qeyd edək ki, sözü gedən deyimə zahirən oxşayan deyimlərimiz çoxdur. Məsələn, Məsləhətli don gen olar, Məsləhətlə atılan daş uzaq gedər, Məsləhət dananı qurda verər, Məsləhətə xəyanət olmaz və sair. Mətləbə keçməmişdən qabaq qeyd edək ki, “məsləhət” ərəb sözü olub, tərfi belədir: Bir işi necə görmək üçün verilən tövsiyələrə, göstərişlərə, başqa sözlə necə, nə cür hərəkət etməyin yollarını ehtiva edən təkliflərə “*məsləhət*” deyilir (X.M.). Bəs “Məsləhətli aş dadlı olar” nə deməkdir? Məsələ burasındadır ki, qədim zamanlarda “aş” deyəndə təkcə bu leksemin sinonimi olan plov deyil, qazan yeməklərinin bir çoxu, hətta duru xörəklər də nəzərdə tutulurdu. Məsələn, bozbaş, süddü aş, ayranaşı, xəmirası və s. Hətta böyük türk alimi Mahmud Kaşğarının məşhur “Divanü Lügət-it-Türk” kitabında da “aş” sözü təkcə aş kimi deyil, xörək kimi izah edilmişdir. Deməli, o zamanlar bəlkə də bütün qazan yeməklərinə “aş” deyirmişlər. Amma kababa heç zaman “aş” deyilməyib. Yeri gəlmişkən, Mahmud Kaşğarının məşhur lüğətində qazan və ya tava “aşac” kimi qeyd edilmişdir ki, bu sözün də kökü göründüyü kimi “aş” sözündən götürülüb. Onu da qeyd edək ki, qədim zamanlarda binaları inşa etmək üçün indiki kimi lazımı riyazi hesabların aparılması məlum olmadığı kimi, xörəkləri bişirmək üçün də vahid bir resept, yəni *bir xörəyi hazırlamağın üsulu, qaydası*, yolu olmamışdır. Odur ki, o zamanlar hər kəs xörəyi öz bildiyi və ağına gəldiyi kimi bişirmiş, nəticədə isə kiminsə xörəyi dadlı, kimininki duzlu, kimininki duzsuz, kimininki çiy, kimininki vaxtı ötmüş kimi alınmışdır. Vəziyyətdən çıxmaq üçün təcrübəsi az olanlar təcrübəli olanlardan lazımı məsləhətlər almış və nəticədə dadlı xörəklər bişirməyə müyəssər olmuşlar. Ona görə deyilib ki, məsləhətlə bişirilən təkcə aş deyil, bütün xörəklər dadlı olar. Ümumiyyətlə, asla bağlı kifayət qədər atalar sözlərimiz və el deyimlərimiz var. Məsələn, Aşdır – bişər, işdir – düşər; Aşından yemədim, tüstüsündən kor oldum; Aşpazdan küsən evinə ac gedər; Aşpazxanada yeyir, dulusxanada hürür; Aşağı, aşağı, qatıqlı aşdan da aşağı? Aş bişirənə, iş bacarana; Aş daşanda çömçə baha olar; Aş yeyənin qaşığı belində olar, Südlü aş yaxşıdır, bir gün sizdə, bir gün bizdə; Aşbaz çox olanda xörək ya şit olar, ya şor və sair. Bu məsələlərdən biri haqqında da fikirlərimizi sizinlə bölüşmək istərdik. “Aşbaz çox olanda xörək ya şit olar, ya şor” deyimində, fikrimizcə, anlaşılmayan heç nə yoxdur. Mənası odur ki, bir xörəyi bir neçə aşbaz bişirəndə başları qarışır söhbətə, nəticədə çox şey nəzarətdən çıxır və bir-birindən xəbərləri olmur ki, xörəyə kim duz atıb, ya kim duz atmayıb. Bir birinə arxayın olaraq elə bilirlər ki, duzu o biri yoldaşı atıb, o birisi elə bilir ki, o birisi atmayıb özü duz atır, ya da əksinə. Beləliklə, xörək ya şit, yəni çox duzsuz, ya da duzlu, yəni şor olar. Ümumiyyətlə, hər hansı bir iş olur olsun, gərək arxayınçılığa yol verməyəsən, heç kimə ümid olmayasan. Bunun üçün həyatın yeganə qızıl qaydası var, gərək onu unutmayasan. Bu qızıl qayda belədir: Həyatda heç kimə ümid olmamaq! Əbəs yerə ulularımız deməyiblər ki, Danışiq dananı qurda verər, Qonşuya ümidli olan şamsız yatar və s. Yeri gəlmişkən, “şor” fars sözü olub, tərkibində çox duz olan şeylərə aid edilir. Məsələn, şor su (yəni duzlu su), şor pendir (yəni duzlu pendir) və s. Bir şeyi də qeyd edək ki, türk dillərinin Sibir türk dilləri qrupunun xakas yarımqrupuna aid olan “şor dili” və ya “şorca dili” də var. Üç dialektə malik olan şor dilində danışanlar əsasən Rusiyanın Altay və Kemerovo vilayətlərinin müəyyən hissələrində yaşayırlar. Tuva dilinə çox bənzəyən Şorca dili hazırda Rusiyada Kemerovo Universitetində tədris edilir. Bəlkə də bu dilin Qərbi Azərbaycanımızın Göyçə mahalının Çəmbərək rayonuna aid olan Şorca kəndi ilə əlaqəsi var. Nə bilmək olar? Hər halda araşdırmağa dəyər. Bizdən problemin anonsunu verməkdir.

Nəticə

Beləliklə, bu məqalədə mədəniyyətimizi, milli-mənəvi köklərimizi, adət-ənənələrimizi, milli psixologiyamızı, mentalitetimizi əks etdirən və işləkliyi kifayət qədər yüksək olan bir çox el deyimlərinin müasir düşüncə prizmasından maraq kəsb etdiyinin şahidi oluruq. Ümumiyyətlə, hər bir

deyimin folklordaki poetik-idraki məzmunu və onların gözə asanca görünməyən fəlsəfəsi haqqında araşdırma aparmaq, fikrimizcə, maraqlıdır. Çünki söz sözü çəkdikcə çox mətləblərə aydınlıq gətirildiyinin şahidi oluruq. Bir də ki, bu incəlikləri biz tədqiq etməsək, yazmasaq, kim yazacaq ki?

Ədəbiyyat

1. *Atalar sözləri*. (2013). Tərtib edəni və ön sözün müəllifi: Mətanət Yaqubqızı. “Nurlan”.
2. Əmiraslanov, T. (2013). *Söz mətbəxi*. “Nurlar” Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi.
3. Hüseynova, M. (2018). *Azərbaycan dilinin yemək və içki adlarının tarixi-etimoloji lüğəti*. ADPU.
4. *Klassik Azərbaycan ədəbiyyatında işlənən ərəb və fars sözləri lüğəti*. (2005). İki cildə, II cild. “Şərq-Qərb”.
5. Məmmədov, X. (2022). “Ağ” və “qara” komponentləri ilə bağlı paremioloji vahidlərin folklordaki poetik-idraki modelləri. *Filologiya məsələləri*, №3, s. 252-259.
6. Məmmədov, X., Musayeva, S. (2024). “Texnologiya müəllimliyi” hazırlığında ölçü vahidlərindən istifadə səviyyəsi. *Elmi Tədqiqat. Beynəlxalq elmi jurnal*. Cild:4, Sayı:7, s.23-27.
7. Məmmədov, X., Musayeva, S. (2024). Kütlə ölçü vahidlərinin müqayisəli tədqiqi. *Elm və təhsilin əsasları. IX beynəlxalq elmi konfrans*. 09.08.2024, s. 26-29.
8. Mustafayev, Q., Məmmədov, A. (2008). *Atalar sözü - xalqın gözü*. “Təknur”.

Daxil oldu: 14.12.2024

Qəbul edildi: 19.03.2025